De Heraut

voor de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**. Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 98, te Amsterdam.**
Insendingen, die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 20 Februari 1916. N°. 1987.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden **ƒ 1.20,** voor België per jaar ƒ 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar ƒ 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers ƒ —.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureel te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels **ƒ 1.20,** voor elken regel meer ƒ —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven ƒ —.12 per regel.

Van de Voleinding.

CXCVIII.

ZESDE REEKS.

XXI.

> Zie, op de bergen de voeten desgenen, die het goede boodschapt, die vrede doet hooren. Vier uwe vierdagen, o Juda, betaal uwe geloften; want de Belialsman zal voortaan niet meer door u doorgaan, hij is gansch uitgeroeid.
> Nahum 1 : 15.

Nahum's profetie staat in het twaalftal der kleine profeten op zichzelve. Ze draagt toch dit eigenaardig karakter, dat ze in hoofdzaak niet anders bedoelt dan den ondergang van Ninevé aan te kondigen, die dan ook, vermoedelijk onder Cyaxares, in 608/9 v. Chr. gevolgd is. Gelijksoortige profetieën vinden we alleszins talrijk, zoo met name in Jesaia XXI en volgende, en wel onder den vorm van een *last*, die van Godswege tegen één der heidensche machten uitgaat. Zoo heet 't opschrift van Jesaia XXI : 1: »De *last* der woestijn aan de zee"; in Jesaia XXII : 1: »De *last* van het dal des Gezichts«. En in Jesaia XXIII : 1: »De *last* van Tyrus«. Op gelijke wijze nu staat boven Nahum 1 als opschrift: »De *last* van Nineve«. Duidelijk blijkt hieruit zekere verwantschap tusschen Nahum en Jesaia, een verwantschap die ook in andere gelijksoortigheid van uitdrukking de aandacht trekt. Men mag dan ook aannemen, dat Nahum voor Jesaja en Micha geen vreemdeling is geweest. Zijn optreden toch valt in de tweede helft van Hiskia's regeering, na den inval van Sanherib, bij den uitgang van de 8e en den ingang der 7e eeuw voor Christus. Gemeenlijk plaatst men Nahum omstreeks 710—699. Dat tusschen deze drie profeten, Jesaja, Micha en Nahum, niet alle gemeenschap zal ontbroken hebben, mag te eer gegist, daar ook Nahum blijkbaar in Juda, en dan wel waarschijnlijk in Jerusalem optrad. Hij schijnt evenwel daarom toch niet uit Juda herkomstig te zijn geweest. De bijvoeging, dat hij een Elkosiet was, doet eer vermoeden dat zijn familie in het latere Galilea thuishoorde. Zelf schijnt hij daarentegen zijn woonplaats al spoedig naar Judea verplaatst te hebben. Hij voelde heimwee naar de landstreek, waar de dienst van Jehova nog vrij tot uitoefening kon komen, en juist dit was toentertijd in het gewezen Koninkrijk van Israël zoo niet meer. In 722, en alzoo ruim tien jaar vóór Nahum's optreden, was Salmanassar als overwinnaar in Samaria binnengetogen, en zoo was al wat binnen Israels noorderrijk lag, voor goed onder heidensche opperhoogheid gekomen. Nu mag dit zeker niet aldus verstaan, alsof toentertijd al wat als Jacobs nakroost onder de Tien Stammen school, óf geheel van Jehova was afgevallen, óf naar Assyrië was weggevoerd. Gelijk we vroeger reeds opmerkten, toont de latere historie van Gallilea en Samaria dit wel anders. Veel was in afgodische zijwegen afgegleden. Al wat aanzienlijk onder de geloovigen was, had men naar het Oosten weggevoerd. Maar ook zoo bleef er toch ten platten lande nog altoos een breede kring van gezinnen over, die tot de »zeven duizend« konden gerekend worden, en uit zulk een familie was blijkbaar ook Nahum afkomstig.

Evenzoo is het waarschijnlijk, dat Nahum de meer oostelijk gelegen landen, en met name ook Assyrië, persoonlijk bereisd had. Hij geeft toch in zijn Godspraak het beeld van Ninevé zoo teekenachtig weder, dat hij wel in eigen persoon Nineve moet bezocht hebben. Zulk bezoek aan Ninevé en Babylon was destijds volstrekt niets ongewoons. Al was toch het reizen uit louter belangstelling of om een afwisseling te genieten, gelijk wij dat kennen, destijds nog niet algemeen, toch was het bezoek aan andere landen en steden ook destijds reeds zeer geliefd. Men mag dan ook aannemen, dat zoowel de Babyloniërs en de Ninevieten, waar de gelegenheid zich voor hen aanbood, naar Samaria en Jeruzalem togen, als omgekeerd dat de Joden de hoofdsteden der machtige Oostersche rijken bezochten. Op zichzelf trok de religie tusschen beide streken een scherpe grenslijn, en zoolang in het Heilige Land de trouw van het volk aan Jehovah verpand bleef, waren beide landstreken, eenerzijds de streek aan de Tigris en de Euphraat, en anderzijds de streek langs de Middellandsche zee, vrij scherp van elkander afgescheiden. Sinds echter de wereldsche zeden van Ninevé en Babylon zoo storend niet alleen in Samaria, maar ook in Jeruzalem waren ingeslopen, kon het niet anders of uit beide streken voelde men zich tot elkander aangetrokken. En daar nu de wereldsche toon die Israel al meer ontzenuwde, in Nineve en Babylon thuis hoorde, en van daaruit naar het Westen toog, is het natuurlijk, dat nieuwsgierigheid allicht tot een korten uitstap naar de steden van het Oosten deed besluiten. Niet van Jeruzalem ging er invloed op het Oosten uit, maar daarentegen zeer sterk van het Oosten op Jeruzalem. Ook geheel afgezien hiervan onderhield bovendien de karavaanhandel steeds een zeer levendig verkeer tusschen de Oostersche rijken en de Westkust. Vooral op Tyrus liep een gewichtige karavaanweg uit, die midden door Galilea, langs de zee van Tiberias, ging. Het ontbrak daarom bijna nimmer aan een levendige gemeenschap tusschen beide groepen van landstreken. Daargelaten nu op wat wijs ook Nahum zich een enkel maal onder deze reizigers naar het Oosten schaarde, op zichzelf ligt er niets onverklaarbaars in, dat ook hij, 't zij wegens handels- en familie-aangelegenheden, 't zij uit louter nieuwsgierigheid en weetzucht, een enkel maal, of zelfs meermalen, zijn schreden ook naar Ninevé gericht had.

Zijn korte Godsspraak, die in hoofdzaak eeniglijk op den val van Nineve doelt, werd aan de bewoners van Juda en Jeruzalem ten beste gegeven op een oogenblik toen de weelderige stad nog in volle glorie schitterde, en er nog geen enkel teeken was, dat op haar naderenden ondergang wees. Nahum toch liet zijn profetie uitgaan omstreeks den ingang der achtste eeuw v. Chr., en Nineve's val wordt gesteld op den ingang der zevende, omstreeks het jaar 606 v. Christus. Lang na Nahum's vergezicht bleef alzoo Ninevé nog in haar pracht en weelde pronken, en stellig was Nahum reeds lang ten grave gedaald, eer Ninevé ten slotte bezweek. Het gold bij Nahum alzoo in den meest eigenlijken zin *toeziegging* van wat eerst vele jaren daarna zou plaats grijpen. Juist met het oog hierop nu is het zoo opmerkelijk, dat Nahum's teekening van Nineve's bezwijking voor den lezer zoo aangrijpend plastisch is, dat het den indruk maakt, alsof hij zelf de inneming der stad had bijgewoond. En naar de teekening is het dan ook uitgekomen. Babylon lag aan de Eufraat, Nineve aan de Tiger, en beide steden waren door vestingbouwkundigen van eerste orde zoo machtig ommuurd en van versterkingen voorzien, dat ze eeuw na eeuw voor volstrekt onneembaar golden. Gelijk men weet, waren de muren zoo breed op getrokken, dat breede rijwegen er op in de hoogte waren aangelegd. Nu is Babel door list genomen. De belegeraar kon Babylon niet veroveren met geweld. Ten laatste nam hij toen zijn toevlucht tot een afdamming van de Eufraat op grooten afstand. Dit had tot uitkomst, dat onverwachts in het nachtelijk uur de Eufraat bij Babel droog liep, zoo, dat de doortocht onder de muren in het stroombed van de rivier vrij kwam: en zoo is Babel overrompeld. Doch niet alzoo ging het met Ninevé toe. Nineve, hoe sterk 't dan ook was aangelegd, is ten slotte met geweld van wapenen ingenomen. Triomfeerend is de veroveraar in de stad langs haar prachtstraten binnengedrongen, en feitelijk is toen in de veroverde stad het indrukwekkend tafereel aanschouwd, gelijk Nahum ons dit in zijn profetie teekende, en teekende tot zelfs in zulke bijzonderheden, dat het in zeer gestrengen zin profetische karakter van deze schildering aan geen den minsten twijfel onderhevig is. Niet uit menschelijke berekening, maar in zijn profetische helderziendheid heeft Nahum het feitelijk voor oogen gezien, zooals het een kleine eeuw daarna metterdaad een stuk historie werd.

Vanzelf behoeft allerminst te worden aangenomen, dat Nahum's profetisch optreden zich tot het uitspreken en later te boek stellen van de drie hoofdstukken, die thans voor ons liggen, zou bepaald hebben. Ook van den apostel Paulus bezitten we slechts enkele brieven, al spreekt 't toch wel vanzelf, dat de apostolische correspondentie van dezen Gezant des Heeren, en wat de door hem gestichte kerken, en wat zijn vrienden, geestverwanten en leerlingen betreft, veel uitgebreider moet geweest zijn. Er heerschte in dit alles een hooger bestel. Elia is een der machtigste profeten geweest, wiens vele reden tot het volk als met koperen stem van jaar tot jaar, en van plaats tot plaats, moeten geklonken hebben: waarom is ons nu van Elia en Eliza en van zoo menig ander bekend profeet niets schriftelijk overgeleverd, en van Nahum wel? Een geheel natuurlijke vraag, waaraan dan weer als vanzelf deze andere aanleunt: Waarom is uit geheel Nahum's optreden, dat toch zeer stellig tot het uitspreken van meerdere Godsspraken aanleiding gaf, slechts dit ééne stuk ons overgekomen? Van toeval mag hierbij niet gesproken worden. Toch lijkt het zoo onbeduidend, niet anders dan een zeer klein geschrift van ten hoogste drie bladzijden te ontvangen uit de nalatenschap van een zoo machtig door God verkoren, door den Heiligen Geest bezield schrijver. In den gewonen gang der historie zou dit ons dan ook onverklaarbaar zijn. In ons eigen midden zou 't zich niet laten aannemen, dat een zoo rijk ontwikkeld man, wiens taal met zulk een tinteling van toon van hem uitging, zich, alles saamgenomen, tot zoo uiterst geringen arbeid zou bepaald hebben. Daarom is het dan ook alleen in verband met de geheele samenstelling van de H. Schrift, dat zulk een optreden als van Nahum op schriftelijk terrein te verklaren is. Nahum's beteekenis in de dagen van Hiskia is ongetwijfeld een veel rijkere geweest. Een man die zóó sprak, en zóó schreef, moet wel in Jerusalem een geheelen kring van hoorders en volgelingen om zich verzameld hebben. Hij moet de trooster der geplaagde geloovigen geweest zijn. En dat desniettemin uit een zoo fel bewogen en rijk geestelijk leven, niet anders dan deze kleine Godsspraak in drie korte kapitteltjes werd overgeleverd, is alleen verklaarbaar, zoo ge rekent met het bestel Gods over geheel zijn Woord, dat in afgepasten vorm, naar hoog bestel, tot één geheel saamgevat, straks de wereld zou ingaan, om den Raad Gods te openbaren en aan de wereld op 't hart te binden. Dat nu onder de stukken van dat heilig Woord ook één stukske van Nahum is opgenomen, blijft voor dezen Ziener een onvergankelijke eere, ook al beeft wat op zijn naam staat, zich tot deze drie hoofdstukken bepaald.

Nahum zag in Ninevé niet de stad der verlokkende weelde, maar de *bloedstad*. Aanvankelijk had veel meer nog dan Babylon het rijk van Assyrie het op den algeheelen ondergang van het volk Gods in het heilige land toegelegd. Het was Assyrie niet genoeg, dat het Samaria vernietigd had, en het Tienstammenrijk had omver geworpen; het wilde ook de geheele breedte van Palestina doortrekken tot aan de Middellandsche zee. Rusteloos deed Assyrie daarom, ook na Samaria's val, zijn sterke, zware hand op Jeruzalem drukken. Zelfs scheen het een tijd lang, alsof Babylon almeer den tweeden rang zou innemen, zoodat Assyrië's oppermacht ook over Jeruzalem het oordeel Gods zou voltrekken. Babel was er wel eerst geweest, en zelfs nog anderhalve eeuw na Hammurabi's bloeitijd, de eerste macht bij Euphraat en Tigris gebleven, en zelfs drie eeuwen daarna had het rijk van Babel zich nog als evenknie naast het rijk van Assyrie weten staande te houden, maar juist in Hiskia's dagen kwam hierin kentering en van omstreeks 700 v. Ch. tot 650 v. Ch. was het aan Assyrie gelukt, zich zekere oppermacht ook over Babel aan te matigen; een stand van zaken die toen door Nabopolossar, en meer nog onder Nebucadnezar, wel weer omging, maar die dan toch tot gevolg had, dat in Nahum's dagen vooral van de zijde van Assyrie het kwaad tegen Palestina dreigde. Zoo zag Nahum in het profetisch gezicht, dat de ondergang van het heilige land daarmede beginnen zou, dat uit Ninevé de aanslag voortkwam, en daarom roept hij 't dan ook in III : 1 en v.v. op zoo aangrijpenden toon tegen Ninevé uit: »Wee de bloedstad, die gansch vol leugen en verscheuring is! De roof houdt niet op. Er is het geklap der zweep en het gelnid van het bulderen der raderen, en de paarden stampen en de wagens springen op. De ruiter steekt omhoog, zoo het vlammend zwaard als de bliksemende spies, en er zal veelheid der verslagenen zijn, en een zware menigte der doode lichamen. Er zal geen einde zijn der lijken. Men zal over de lijken struikelen«. Zoo zou 't eens toegaan, als de vijand Ninevé zou hebben ingenomen, en zijn overwinnende troepen in de bloedstad binnentrokken, om voor altoos aan haar bloedheerschappij een einde te maken.

Eerst ging in het eerste kapittel de aankondiging van Gods Raad vooraf, waarin Ninevé's val en Assyrie's ondergang besloten was. Dan volgt in het tweede hoofdstuk de jubelzang, dat eindelijk dan toch de verdrukker van Israel zelf in de verdrukking ondergaat. En in het derde kapittel wordt dan Nineve's doem bevestigd en in zijn niet te vergeten schuld het motief voor dit oordeel Gods omschreven. Tot 's Heeren volk gaat dan de boodschap des heils uit: »Alzoo zegt de Heere, nu zal ik het juk van Assyrie van u breken, en zal de banden die u omklemmen, verscheuren. Tegen u, o Ninevé, heeft de Heere bevolen, dat er van uw naam niemand meer gezaaid zal worden. Uit het huis van uw afgod zal Ik uitroeien de gesneden beelden, en Ik zal u daarvan een graf maken, als ge veracht zult zijn geworden. Wat daarentegen Gods volk aangaat, »ziet op de bergen de voeten desgenen die het goede boodschapt, die vrede doet hooren. Vier dan uw vierdagen, o Juda, en betaal uw geloften, want de kinderen Belials zullen niet meer door uw land gaan. Ze zijn ganschelijk uitgeroeid!« (I : 15—15). En hierop nu volgt in Hoofdstuk II de teekening van de inneming der stad: »De wagenen van den vijand razen door de stad, zij rennen gindsen en weder door de straten. Hun gedaanten zijn vuurrood als de fakkelen, en ze rennen over elkander heen als de bliksem. Zelfs zijn voortreffelijksten zullen struikelen en ze zullen, om redding te vinden, haasten naar den muur. Maar niets zal baten. Eindelijk zullen de poorten van den Tiger geopend worden, en het paleis van Nineve's Vorst zal versmelten«. Ninevé scheen wel sterk door zijn wateren, maar zijn mannen zullen nu vluchten. En of men dan al roepen zal om het vluchtend leger nog tot staan te brengen, niemand der mannen zal op dit roepen ook maar omzien. En dan zal 't op een rooven gaan, dat de binnengedrongen vijand zilver rooft, en 't goud rooft en dat er geen einde des voorraads aan zal wezen, zoo groot lag de heerlijkheid van al Nineve's schatten opgetast. En dit alles zal aan Ninevé overkomen, doordien Jehovah, Israels God, aan Ninevé vergelden zal, wat Ninevé aan zijn volk misdaan heeft. »Ziet, Ik wil aan u, betuigt Jehovah, Ik ben de Heere der heirscharen, Ik zal Nineve's wagens in rook verbranden, en al zijn uw krijgers als jonge leeuwen zoo dapper, het zwaard zal uw jonge leeuwen verteren. Ik zal uw roof van de aarde uitroeien, en de stem uwer gezanten zal niet meer gehoord worden" (II : 4, 5, 6, 8, 13).

Geheel deze Godsspraak van Nahum keert zich alzoo tegen de Heidensche overmacht, die het volk des Heeren bedreigd en gekweld en ten deele reeds ten onder gebracht had. Voor Ninevé blijft niet één enkele lichtstraal over. »Er is, zoo besluit het hooger oordeel, dat over Ninevé gaat, er is geen saamtrekken van uw breuk, uw plage is smartelijk. Allen, die het gericht over u hooren, zullen in de handen over u klappen, want, en hiermeê reeds vangt des Heeren oordeel aan, want over wien is uw boosheid niet geduriglijk gegaan. Bang zou 't lot zijn, dat de bloedstad trof. »Ziet, zoo heet het, uw volk zal in het midden van u tot vrouwen worden. De poorten uws lands zullen uw vijand wijd geopend worden. Het vuur zal uw grendelen verteren. En al poogt ge u nog te redden, al schept ge u water ter belegering, al versterkt ge uw vastigheden, al gaat ge in de klei en verbetert uw tichelovens, niets zal 't u baten. Immers toch zal het vuur u verteren, en het zwaard zal u uitroeien, ja afeten. Allen vluchten ten slotte. »Als de zon opgaat, zoo vluchten ze weg, alzoo dat hun plaats onbekend is, waar ze geweest zijn.« (III : 13—15). Stond nu hiernaast en hiertegenover een scherp bestraffen van de zonde van Israël, zoo zou dit scherp optreden en het oordeel tegen Ninevé niets ongewoons hebben. Door alle overige profetieën gaat toch bestendig het *dubbele* oordeel uit, eenerzijds tegen Israël omdat het den Heere verliet en hierdoor het oordeel over zich inriep, en anderzijds tegen de Heidensche volken, die wel als instrument in 's Heeren dienst het oordeel over Israel voltrekken, maar toch zich hiertoe leenden, niet uit gehoorzaamheid aan den last des Heeren, maar juist omgekeerd om in Israels ondergang de eere van Jehovah met alle macht die te hunner beschikking staat, te bestrijden. Vandaar dus steeds het tweezijdig oordeel des Heeren: Tegen Israel omdat het den dienst van zijn God verzaakte, en daarom door den Heere moest gekastijd worden, maar dan ook even beslist tegen Ninevé en Babel, omdat ze in Israël de mogendheid van Jehovah poogden te treffen. Maar hier, bij Nahum, staat 't zoo geheel anders. Hier richt zich het niets ontziende en niets sparende oordeel des Heeren eenigelijk tegen de macht van het Paganisme, en Israel ontvangt bij Nahum niet anders dan den vredegroet der komende verlossing.

Nahum maakt in zooverre een uitzondering, die recht van bestaan had. Ongetwijfeld moest aan Israel, en in Israel ook aan de geloovigen, steeds opnieuw hun zonden voor God worden aangezegd. Enkel uitwendige vrijmaking van den Israelietischen volksstaat zou geen beterschap hebben aangebracht. Dan toch zou, na zekere bekeering voor een oogenblik, straks weer het oude zondige wereldleven ook in Israel, en zelfs te Jeruzalem, hervat zijn. De geestelijke inzinking van Israel was zoo jammerlijk ver voortgegaan, dat alleen een radicale genezing het volk redden kon; en op zoo radicale genezing kon alleen door het uitgaan in de ballingschap van het beste deel des volks hope komen. Zoo moest zich het oordeel voor een oogenblik althans schijnbaar van de Heidenen af, en tegen Israel keeren, en moest Israel wel den indruk ontvangen, alsof Jehova aan de zijde van Nebucadnezar het tegen zijn eigen volk opnam. Het is dan ook die indruk, die, toen ze eenmaal diep in 't volk was ingedrongen, het volk gered heeft van zijn geestelijken ondergang. Eerst toen Israel ophield zich te verweren, en zich als de diepschuldige dienstknecht des Heeren onderwierp aan den wreker dien God zelf over zijn volk besteld had, eerst toen kon de eerste ritseling van het weer opleven beluisterd worden. Juist daarom echter was het zoo noodzakelijk, dat er toch voor 't minst één profeet optrad, die het straks nakomend oordeel Gods over wie nu Israel verdrukte en ter neder wierp, *op zich zelf* kwam aankondigen. Er was niets harder voor het geloovige Israel, dan ook in Salmanassar en Nebucadnezar dienstknechten Gods te moeten zien, die Gods Raad aan Israel ten uitvoer legden. En juist daarom was het zoo gewenscht niet alleen, maar zelfs noodzakelijk, dat er ten slotte dan toch één enkel profeet verscheen, die als uitsluitenden last de roeping ontving, om op aangrijpende wijze niet anders aan te kondigen dan de straks naderende volkomen verdelging van 's Heeren vijanden, als van de verdrukkers van zijn volk, en zulks gepaard gaande met zijn aankondiging aan Israel van het Evangelie dat in den Messias uit zou gaan. En juist dit nu brengt Nahum, zoo ge slechts deze beide uitspraken van den Ziener naast elkander legt. Van de ééne zijde heet 't tot Ninevé: »Ninevé is gedelgd, ja uitgedelgd, uitgeput en haar kracht vernield!« II : 10. Maar dan ook tot het volk des Heeren: »Ziet, op de bergen zijn de voeten desgenen, die het goede boodschapt, en die vrede doet hooren. Viert dan uw vierdagen, o Juda!« (I : 15). Hiermede hangt dan ook saam, dat noch de Messiaansche verwachting, noch het Kruis, noch de Parousie, noch de Voleinding uit Nahum's Godsspraken nader licht ontvangt. Zijn profetie was een steun aan het destijds schier bezwijkende volk des Heeren geboden, en juist daarom een woord van troost en belofte voor 's-Heeren volk, alle eeuwen door, voor zoover de wereld, om 's Heeren wille, zijn volk met smaad en druk poogt terneder te werpen

Dr. A. K.

„Zie, dat volk zal alleen wonen".

> Want van de hoogte der steenrotsen zie ik hem, en van de heuvelen aanschouw ik hem. Zie, dat volk zal alleen wonen, en het zal onder de heidenen niet gerekend worden.
> Numeri 23 : 9.

In onze gewone spreekmanier zou dit zeggen van Bileam niet spreken van »*alleen* wonen«, maar van *»apart* wonen«. De volkeren der Heidenen zouden het saamleven van na den Zondvloed voortzetten: maar het volk Gods zou niet in hun kring worden ingelijfd. Het »volk Gods« zou alleen, zou op zich zelf, zou apart wonen. Het zou niet met de overige volken vermengd worden en saamleven, maar van alle overige volken afgezonderd zijn, en alzoo in heel de historie der wereld *een eigen positie* innemen. Dit gold nu oudtijds van Israël, maar ook onder het Nieuwe Testament zou er, in geestelijken zin, een »volk Gods« zijn, en ook na de intrede van de Christelijke kerk in de wereldhistorie zou er een »Volk Gods« zijn, dat zich niet vermengde, maar als een eigen volk des Heeren zich, van geslacht tot geslacht, door de wedergeboorte en door den H. Doop voortplantte.

Zoo noemt de apostel Petrus de Christenen een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk. Daartoe behoorden dan ook de bekeerde heidenen. Vandaar dat Petrus zegt: »Gij, die eertijds geen volk waart, maar nu *»Gods volk* zijt«. Zoo roept de Christus zelf in de Openb. (18:4) der Christenheid toe: »Gaat uit van haar, *mijn volk!*«, en zoo staat er in Openb. 21 : 3: »Zij zullen *mijn volk* zijn«. Ook in Hebr. IV : 9 heet 't, »dat er een ruste overblijft voor *het volk van God*«, en Paulus schrijft aan Titus (II : 14) dat Christus »zich *een eigen volk* zou reinigen«. Zoo blijkt 't op alle manier, hoe de Heere onze God zich eerst een volk *van eigen bloede* in Israel, maar ook daarna nog steeds een »Volk Gods« *van eigen geest* bleef in stand houden, en dat er aldus, èn onder het oude èn onder het nieuwe Testament, steeds een *eigen Volk* voor Gods aangezicht staat, dat als *het Volk Gods* te eeren is.

Alle beweren alsof wij thans niet meer van een *Volk Gods* spreken mochten, is daarom in rechtstreeksche tegenspraak met wat de Heilige Schrift ons onderwijst. Ook nu nog vormen de uitverkorenen, die tot geloofsbekeering kwamen, een eigen *Volk van God*. En zelfs in meer uitwendigen zin kan 't ook van de gedoopten gelden, dat ze recht hebben op den eerenaam van 't heilig volk.

Hiermede hangt 't nu saam, dat dat volk van God zich niet vermengen mag met wie buiten den Christus staan. »Ziet, zegt God ons door Bileam, dat volk zal alleen wonen, en het zal onder de overige volken niet gerekend worden«.

Ook in het Nieuwe Testament wordt hierop telkens weer nadruk gelegd. Als er in de Kerk van Corinthe onder de broeders geschil over een koop of huur rees, dan ried de apostel den broeders aan, dat ze hiermee niet voor den burgerlijken rechter zouden gaan, maar 't onder elkaar uitmaken. Zelfs behoefde men, zegt de apostel, hiervoor niet de meest vooraanstaande leden van de Kerk te nemen. In 1 Cor. VI : 4 lezen we dan ook: »Zoo gij dan gerechtszaken hebt, die dit leven aangaan, zet die daarover, die in de gemeente minst geacht zijn«, d. w. z. die minst op den voorgrond treden door kennis, positie en talent. Zoo moest men 't alles onder elkaar afdoen. En in geen geval mocht het »volk Gods", vergeten, dat het niet met de wereld saam een gemeenschappelijk leven leidde, maar dat 't omgekeerd apart stond en in eigen, afgezonderden kring zich had te ontwikkelen, om zijn geestelijke krachten steeds heerlijker te ontplooien.

Natuurlijk, niet *alle* omgang met de onheilige wereld kan gemeden worden. In zaken komt ook wie gelooft, telkens met den ongeloovige in aanraking. Dit erkent de apostel dan ook, maar juist daarom te meer legt hij er telkens nadruk op, dat we die aanraking alleen *in zulke zaken* zouden toepassen, maar voor het overige onze gemeenschap alleen zoeken zouden met het Volk Gods.

In wat Jehovah Bileam doet betuigen komt dit zelfs zoo sterk uit, dat Bileam zegt, dat het Volk Gods alleen zal *wonen*. Niet maar nu en dan eigen bijeenkomsten zou houden, maar met heel zijn leven en streven *apart* zou verkeeren, en als *afgezonderd* van de overige maatschappij zou verkeeren en wonen.

Telkens spreekt hierin de vreeze voor het gevaar van aansteking.

Blijft wie bekeerd is, op de vroegere manier, met de ongeloovigen omgaan, dan neemt hij telkens weer het gif der wereld in zich op. Wie den Christus trouw wil blijven, is daarom geroepen om zich met de trouwe kinderen Gods *af te zonderen*.

Apart is de leuze die 's Heeren volk nimmer verloochenen mag.

Juist hierin echter gaan we ziender oogen achteruit.

Goed ging het, zoolang de verdrukking steeds krasser ons het leven benauwde. Toen stootte de wereld ons af. Ze zocht geen huwelijk met onze dochters. Ze meed meer onzen omgang dan dat ze dien zocht. Smaad en hoon was ons deel. Eerst lang daarna werd dit anders, toen men over meer *zocht*, dan dat men ons afstiet.

En dit juist werd toen de strik, waarin maar al te velen uit onzen kring zich vangen lieten.

Meer dan één onder ons genoot er toen in, dat men nu niet meer zoo onheusch, maar soms zelf waardeerend en lief door de lieden der wereld bejegend werd. Die lieden waren zoo meester in den lieven vorm. Dat met hen meedoen, was zoo uitlokkelijk.

En zoo kwam het er alleszins toe, dat de geestelijk-verarmden onder ons op het volk Gods allengs uit de hoogte gingen neerzien, en zich gevleid gevoelden door de lieve knikjens van de lieden der wereld. Soms zelfs ging dit zoover, dat deze of gene kortweg allen omgang met het volk Gods verbrak, en er maar steeds naar uitkeek, hoe hij de gunst en den lof en den prijs van de lieden der wereld naar zich toe zou trekken.

Zoo was het in de dagen van Israël, toen ook velen uit Gods volk, tot in Jeruzalem, meer Babylonisch dan Israelitisch leefden. Zelfs bij den ingang in het Heilige land was dit reeds zoo. Meedoen met de Kanaänieten gaf toen zoo rijk zinlijk levensgenot. Doch juist daarom liet Jehovah het dan ook door Bileam hun aanzeggen: „Wat ge zoekt, mag niet. Dat saamleven met de ongeloovige wereld kan niet. Ik wil, mijn volk, het volk Gods, moet *alleen*, d. i. *apart* wonen.

Gods kind hoort onder de kinderen der wereld niet thuis.

Zeker, ook de kinderen Gods mogen de kunst liefhebben, alleen maar, van de kunst der wereld moeten ze afblijven. Ook de kinderen Gods mogen, en moeten zelfs, 't licht der wetenschap op 't leven laten vallen, maar wat ze niet doen mogen, is met de geleerden der wereld eenzelfde ongoddelijke wetenschap helpen opbouwen. En zoo ook in de opvoeding van de jeugd, in de bejegening van het dienend personeel, in de rangen van de behoeftigen, kortom in alles waarbij 't beginsel van ons leven meesprookt, hoort wie kind van God is, niet bij *de lieden der wereld*, maar bij het *Volk van God*.

En daarom, al wie, hoe ook, op de geregeving en de houding van de kinderen der wereld uit is, hij verzaakt zijn heilige levensroeping en is op weg naar Baäk.

Dr. A. K.

Amsterdam, 18 Februari 1916.

De heer Bensdorp heeft aanleiding gevonden in de korte aankondiging, die we gaven van Dr. Brinkman's dissertatie over de Gerechtigheid Gods bij Paulus, om het oude maar nog altoos niet verroeste slagzwaard uit de schede te halen en op onbehouwen wijze zoowel Dr. Brinkman als onze redactie te lijf te gaan, omdat wij beweerd hadden, dat Dr. Brinkman in deze dissertatie tegenover de geheel onjuiste voorstelling, die Deniffe van Luther's rechtvaardigheidsleer gaf, met tal van citaten uit Luthers geschriften had aangetoond, wat Luther eigenlijk onder deze rechtvaardigmaking door het geloof had verstaan.

Op welke wijze de heer Bensdorp deze polemiek voert, mogen de volgende citaten aantoonen.

Vooreerst wat hij schrijft over de quaestie zelf:

Tegenover den „durf", waarvan *De Heraut* in bovenstaande regelen blijk geeft, door te gewagen van „de geheele onjuiste voorstelling, welke Deniffe van Luther's rechtvaardigheidsleer gaf", veroorloven wij ons de vrijheid, het blad er aan te herinneren, hoe Deniffe op verpletterend duidelijke wijze heeft aangetoond, dat Luther's geheele zoogenaamde „nieuwe inzicht" in Rom. 1 : 17 tot de alleronbeschaamdste leugens behoort van den pseudo-hervormer, terwijl wij hierbij tevens opmerken, dat het een niet minder groote onbeschaamdheid is, om na den overstelpenden overvloed van bewijzen, welke Deniffe hiervoor heeft aangevoerd, nog steeds met dezelfde oude leugen voor den dag te durven komen, nog wel op het oogenblik zelf, dat men Deniffe van onjuiste voorstelling beschuldigt.

Herhaaldelijk heeft Luther beweerd, dat vóór hem a l l e leeraren — Augustinus alleen uitgezonderd, dien hij echter nog niet kende — de gerechtigheid Gods, waarvan in Romeinen 1 : 17 sprake is, van de straffende gerechtigheid Gods verstonden; maar dat hij, Luther, onder voorlichting des H. Geestes, het eerst ontdekt heeft, dat hier geen sprake is van de straffende gerechtigheids Gods, maar van de gerechtigheid, waardoor God ons van zondaren rechtvaardig maakt door het geloof. Ziedaar het nieuwe inzicht, hetwelk Luther, volgens zijn eigen getuigenis, van Romeinen 1 : 17 heeft verkregen.

Maar nu heeft Deniffe op onweerlegbare wijze aangetoond, dat sinds het einde der vierde eeuw a l l e katholieke leeraren vóór Luther precies hetzelfde hebben geleerd.

Dan, hoe hij oordeelt over een proefschrift, dat hij niet eens gezien heeft:

Gesteld dus ook, dat het aan Dr. Brinkman geluikt is om, steunend op tal van citaten uit Luther's werken, een voorstelling te geven, die aan de voorstelling van Deniffe lijnrecht tegenover staat, dan bewijst zulks nog allerminst, dat diens voorstelling onjuist is. De vraag is maar, of en in hoeverre de historische inleiding van Dr. Brinkman den toets der historische critiek kan doorstaan, m.a.w. of zij zich al dan niet kenmerkt door streng wetenschappelijke methode.

Vervolgens wordt meegedeeld, hoe Deniffe over de wetenschappelijkheid van protestantsche theologen oordeelde en daarna aldus geconcludeerd:

Wij weten natuurlijk niet, in hoeverre de aangehaalde woorden van Deniffe ook op het werk van Dr. Brinkman van toepassing zijn — wij hebben het proefschrift zelf niet gelezen — maar het feit, dat de oude leugen van Luther's zoogenaamd „nieuwe inzicht" er blijkbaar maar weder zonder blikken of blozen in wordt herhaald, is niet geschikt er een hooge gedachte van te doen opvatten.

Nu zullen we het debat over de bekeeringsgeschiedenis van Luther hier niet opnieuw oprakelen. Niet alleen omdat dit te veel plaatsruimte zou eischen, maar ook omdat schrijver dezes in zijn *Het zedelijk karakter der Reformatie tegenover Rome gehandhaafd* de onjuistheid van Deniffe's beweringen met tal van argumenten heeft aangetoond, en zoolang dit werk nog altoos op een afdoende weerlegging van Roomsche zijde wacht, meenen wij daarheen te mogen verwijzen, zelfs al zou ons dit opnieuw het verwijt berokkenen van de grootste onbeschaamdheid, omdat we voor het gezag van Deniffe niet buigen. Nog pas heeft een Roomsche afgevaardigde van naam in de Tweede Kamer verklaard, dat de Roomsche Kerk zelfs aan Kerkvaders alleen zooveel gezag toekent als hun argumenten waard zijn, en ditzelfde geldt ook ten opzichte van Deniffe, die nog altoos geen Kerkvader is.

Wat we den heer Bensdorp alleen wilden doen opmerken is, dat heel deze boutade gerust in de pen had kunnen blijven oradat noch door Dr. Brinkman noch door ons gezegd was, waartegen hij zijn aanval richt. Dr. Brinkman meende zelfs op het hier bedoelde punt Deniffe in het gelijk te moeten stellen. Hij zegt op blz. 7: „Wel heeft Deniffe in zooverre gelijk, als hij Luther verwijt, dat de gerechtigheid Gods in Rom. 1 : 17 volstrekt niet door de Middeleeuwsche exegeten werd verklaard in den zin van de straffende gerechtigheid Gods, zooals Luther betoogde". Precies dus hetzelfde wat de heer Bensdorp beweert. Nu ben Ik het persoonlijk met deze opvatting van Dr. Brinkman niet eens. Niet dat de studie van Deniffe niet heeft aangetoond, dat de Middeleeuwsche exegeten reeds deze verklaring van de gerechtigheid Gods in Rom. 1 : 17 hebben gegeven en dat Luther dit niet geweten heeft, maar het bekende verhaal, dat Luther zou beweerd hebben, dat allen vóór hem de gerechtigheid Gods in Rom. 1 : 17 verstaan zouden hebben van de straffende gerechtigheid Gods, is m. i. niet genoegzaam gedocumenteerd. De bedoelde verklaring komt niet herhaaldelijk, zooals de heer Bensdorp beweert, maar slechts éénmaal in de geschriften van Luther voor en wel in een geschrift, dat Luther zelf niet heeft geschreven, maar dat als collegedictaat door een student is opgeteekend en na Luther's dood is uitgegeven. Een dergelijke bron is al zeer weinig geschikt, om daarop afgaande een zoo krasse beschuldiging aan het adres van Luther te richten. Maar dit vraagstuk was thans niet in geding, omdat Dr. Brinkman in dit opzicht Deniffe juist bijgevallen is. Wat Dr. Brinkman in zijn historische inleiding alleen heeft trachten aan te toonen, is, dat de voorstelling, die Deniffe gaf van den psychologischen oorsprong en van den inhoud van Luther's rechtvaardigheidsleer, niet deugde. En in dat opzicht heeft hij, zooals ook den heer Bensdorp niet onbekend is, een sterken bondgenoot in den bekenden pater Grisar, den jongsten biograaf van Luther, want deze heeft precies hetzelfde beweerd. De kritiek door Protestantsche theologen op Deniffe's werk uitgebracht, hóe onwetenschappelijk ze dan ook volgens den heer Bensdorp te werk mogen gaan, is zelfs voor Roomsche kringen niet geheel zonder vrucht geweest.

Hoe het dan toch komt, dat terwijl, ook volgens Dr. Brinkman, terecht door Deniffe is aangetoond, dat Luther zich vergiste, toen hij meende, dat zijn opvatting van de gerechtigheid Gods in Rom. 1 : 17 nieuw was, aangezien de Middeleeuwsche exegeten de gerechtigheid Gods eveneer verstaan hadden van de gerechtigheid, die God den mensch meedeelt, — Dr. Brinkman desniettegenstaande kan spreken van een »nieuw inzicht«, dat Luther kreeg in de gerechtigheid Gods, en daarin zelfs den oorsprong van de breuke tusschen hem en Rome kan zoeken, is een vraag, die Dr. Brinkman zelf zal moeten beantwoorden. Wie eenvoudig refereert, wat in een dissertatie staat, is niet gehouden haar te verdedigen. Misschien kunnen we echter den heer Bensdorp een dienst bewijzen door hem te verwijzen naar hetgeen door ons zelf in *Het zedelijk karakter der Reformatie gehandhaafd tegenover Rome* blz. 75—78 over dit vraagstuk geschreven is. Het nieuwe inzicht, dat Luther in deze gerechtigheid Gods kreeg en dat hem tot een breuke met Rome bracht, was niet, dat deze gerechtigheid door God aan den mensch geschonken wordt, — want ook Rome leert dit, — maar raakt de wijze waarop deze gerechtigheid door God ons geschonken en door het *geloof* aan onze zijde ontvangen wordt. Daarin schuilt het principieele verschil tusschen de Roomsche en Protestantsche opvatting. En dat nieuwe inzicht had Luther wel degelijk te danken aan Rom. 1 : 17, want daar las hij: *de rechtvaardige zal uit het geloof leven*.

Verder deze polemiek voort te zetten zou geen doel hebben, nu blijkt, dat de aanval op een misverstand berustte. We betreuren alleen van onzen geachten opponent, dat ditmaal niet alleen het suaviter in modo, dat zijn we gewend, maar ook het fortiter in re ontbrak.

De Evangelisatie-arbeid in Noord-Brabant en Limburg.

De deputaten van de Particuliere Synode der Gereformeerde Kerken in Noord-Brabant en Limburg zenden ons het verslag toe van den Evangelisatie-arbeid dezer Kerken in Noord-Brabant en Limburg. Uit dit verslag blijkt, hoe vol ijver en liefde deze zeer zwakke Kerken zich ook in het afgeloopen jaar op dezen arbeid hebben toegelegd; een arbeid, die nog zwaarder werd, nu mede de belangen moesten behartigd worden van de militairen, die in Brabant en Limburg ingekwartierd zijn, ook al werd die taak van een niet onbelangrijk deel mede waargenomen door de deputaten der Generale Synode voor de geestelijke belangen der militairen. Nadere inlichtingen worden verstrekt over de bijzondere posten in Tilburg, Roozendaal, Eindhoven, Venlo, Heerlen, Hoensbroek en Maastricht. Dat deze arbeid niet vruchteloos is, blijkt wel daaruit, dat te Heerlen reeds een Gereformeerde Kerk tot openbaring kwam, die ook al zoo gelukkig was een predikant te krijgen in Ds. G. J. Pontier. Ook onder de Belgen en Duitschers wordt daar gewerkt door prediking en tractaatverspreiding. Gaarne bevelen wij dezen arbeid dan ook in de belangstelling van al onze kerken aan. Als nieuwe penningmeester is opgetreden Ds. P. Nomes te Fijnaart.

Ds. de Gaay Fortman.

Op Zondag 19 Februari zal Ds. de Gaay Fortman, die de oudste in jaren van Amsterdam's predikanten is, herdenken, hoe hij 45 jaar geleden bevestigd werd in het ambt van Dienaar des Woords te Vleuten.

Gaarne brengen we den geachten jubilaris bij dit ambtsfeest ook onzen hartelijken gelukwensch.

Van het zestal predikanten, dat in de dagen der Doleantie den moed had, trouw te blijven aan de Belijdenis en weigerde voor het Synodale dwangbevel te bukken, bleef nog slechts een drietal over in actieven dienst. Maar hun jaren klimmen allengs, en wanneer men, zooals Ds. de Gaay Fortman, reeds de zeventig jaar voorbij is, dan komt spoedig de tijd, dat op een welverdiende ruste aanspraak kan gemaakt worden.

Te meer waardeeren we het daarom, dat Ds. de Gaay Fortman, wiens kracht naar lichaam en ziel nog ongebroken is, nog blijft dienen in het ambt hem toebetrouwd. Met hoeveel ijver en trouw hij niet alleen zijn taak als predikant vervuld heeft, maar welk een warm hart hij steeds had voor de Zending en de Evangelisatie, weet ieder.

Van harte hopen we daarom, dat hij nog enkele jaren zijn arbeid zal kunnen voortzetten en het gouden jubileum hem nog gegund zal worden.

Onze »voortrekkers« houden we liefst zoolang als het kan.

De kinderen des Verbonds.

XXI.

Het gewone argument, waarmede de bestrijders van den kinderdoop aankomen, dat èn in het Nieuwe Testament èn bij de oudste kerkelijke schrijvers wel voortdurend sprake is van den doop der volwassenen, maar nergens van den doop der onmondige kinderen, moge geschikt wezen om op minder nadenkenden indruk te maken, maar het schijnt sterker dan het in werkelijkheid is. Reeds op zich zelf is het zoogenaamde argumentum e silentio, d.w.z. het bewijs, dat men uit het stilzwijgen over een bepaalde zaak afleidt, dat de bedoelde zaak dus ook niet bestaan heeft, altoos een zwak argument. Niet ten onrechte wezen onze Gereformeerde vaderen er dan ook op, dat evenmin in het Nieuwe Testament ergens uitdrukkelijk vermeld wordt, dat vrouwen aan het Avondmaal hebben deelgenomen, terwijl we zelfs stellig weten, dat aan het eerste Avondmaal, door Christus ingesteld, alleen mannen hebben aangezeten; maar dat daarom toch niemand er aan denken zal om de vrouwen van het Avondmaal uit te sluiten. Maar ook afgezien daarvan laat het feit, dat èn in het Nieuwe Testament èn bij de oudste kerkelijke schrijvers voortdurend over den doop der volwassenen en niet over den doop der kinderen gesproken wordt, zich niet moeilijk verklaren. Het bevel door Christus aan de Apostelen gegeven om alle volken te *onderwijzen* en hen, die door dit onderwijs tot discipelen van Christus gemaakt waren, te *doopen*, doelt op den *zendingsarbeid* der Apostelen, en bij alle zending is regel, dat onderwijs voorop gaat en de volwassenen, die tot geloof in Christus komen, daarna eerst den doop ontvangen. Dat in de Apostolische Kerk telkens sprake is van den doop der volwassenen en niet van den doop van kinderen kan dus geen de minste verwondering baren, want de Apostolische Kerk was een zendingskerk en op elk zendingsterrein is het nog altoos regel, dat volwassenen en geen kinderen gedoopt worden. Alleen houde men wel in het oog, dat deze doop der volwassenen dan altijd is een *proseliétendoop*, d.w.z. dat een jood of heiden, die buiten de Christelijke Kerk stond, nu door den doop tot een lidmaat der Christelijke Kerk gemaakt wordt. Maar deze proseliétendoop, waarvan in het Nieuwe Testament overal sprake is, bewijst niets voor wat de voorstanders van den doop der volwassenen willen, en het is louter woordenspel, wanneer ze als bewijs voor het goed recht van hun bejaarden-doop zich op de Apostolische praktijk om proselieten te doopen, beroepen. Want wat zij met den bejaarden-doop bedoelen is niet, dat een heiden of jood alleen op volwassen leeftijd, en na belijdenis des geloofs te hebben afgelegd, gedoopt mag worden, wat ieder hun toestemt en uit de Heilige Schrift ook duidelijk genoeg blijkt, maar dat *kinderen uit Christelijke ouders geboren* eerst op volwassen leeftijd den doop zouden mogen ontvangen. En hun beroep op het Nieuwe Testament zou dan alleen afdoende wezen, wanneer ze ook maar één geval konden aanwijzen, waarin de Apostelen aan kinderen, die uit Christelijke ouders geboren waren, den doop onthouden hebben of hen eerst op later leeftijd, na belijdenis des geloofs, hebben gedoopt. Hiervan nu is uit het Nieuwe Testament niet één voorbeeld aan te halen. Overal waar in de Handelingen der Apostelen gesproken wordt over het doopen van volwassenen, is er altoos sprake van hen, die hetzij uit het Jodendom, hetzij uit het Heidendom tot het Christendom waren overgegaan. Zoo wordt in Hand. 2 : 38, 41 gesproken van de Joden en Jodengenooten te Jerusalem, die door de prediking van Petrus bekeerd werden en toen den doop ontvingen. Zoo in Hand. 8 : 12, 13, 16 van den doop der Samaritanen, die door de prediking van Philippus tot het geloof kwamen, en in Hand. 8 : 36, 38 van den Kamerling van Candace, de Koningin der Mooren, die blijkbaar een proseliet der Joden was, maar door Philippus eerst tot de kennis van het Evangelie werd gebracht. Zoo in Handelingen 9 : 18 en 19 : 5, waar de doop van Paulus zelf ons verhaald wordt, die vóór dien tijd een bittere vijand van Christus' gemeente was. Zoo in Hand. 10 : 47 en 48, waar sprake is van den doop van Cornelius, den hoofdman over honderd te Caesarea, die wel een proseliet van de Joden was, maar eerst door de prediking van Petrus met het Evangelie bekend werd. Zoo in Hand. 16 : 15, waar de doop van Lydia de purperverkoopster verhaald wordt, die eveneens een proseliet der joden was, en in Hand. 16 : 33 waar sprake is van den doop van den stokbewaarder van Filippi, die tot op dien tijd een heiden is geweest. Terwijl eindelijk de laatste plaats uit de Handelingen hfdst. 18 : 8 waar over den doop gesproken wordt, die doop weer evenzeer geldt dezulken te Corinthe, die hetzij uit het Jodendom hetzij uit het Heidendom tot Christus waren bekeerd. Al deze volwassenen, wier doop ons verhaald wordt, zijn dus eerst op later leeftijd *Christen* geworden en konden derhalve den doop niet in hun jeugd ontvangen. Een beroep op deze voorbeelden bewijst dus tegen den kinderdoop niets. Hoe de Apostelen en de door hen aangestelde opzieners der gemeente gehandeld hebben, toen uit deze tot het Christendom overgegane ouders later kinderen zijn geboren, verhaalt het Nieuwe Testament ons niet. Alleen het feit, dat tot driemaal toe, èn bij Lydia de purperverkoopster, èn bij den stokbewaarder te Filippi en bij Stephanus, den »eersteling uit Achaje" uitdrukkelijk vermeld wordt, dat tegelijk met de ouders, die Christen werden, ook het gezin is gedoopt geworden, kan in dit opzicht ten vingerwijzing strekken, wat de praktijk der Apostelen in dergelijke gevallen is geweest. Want indien reeds bij het Christen-worden der ouders hun kinderen mede gedoopt zijn, dan pleit er zeker veel voor, dat ook die kinderen, die later geboren werden, als kind den doop ontvangen hebben. Immers hierover kan geen twijfel bestaan, dat de Apostelen de kinderen van zulke ouders volstrekt niet beschouwd hebben als »heidenen", die nog buiten het Christendom stonden. Op den Pinksterdag verklaarde de Apostel Petrus reeds: »want u komt de belofte toe (nl. van den Heiligen Geest) en *uwen kinderen*" (Hand. 4 : 39), waarmede de belofte des Heiligen Geestes ook tot die kinderen wordt uitgestrekt, die uit geloovige ouders zijn geboren. Aan deze kinderen wordt dus een privilegie toegekend, dat aan kinderen, uit ongeloovige ouders geboren, niet toekomt. Dezelfde gedachte ligt ook opgesloten in wat de Apostel Paulus in Rom. 1 : 10 schrijft: »indien de wortel heilig is, zoo zijn ook de takken heilig", want de Apostel schrijft dit met het oog op de afstamming van Israël, en het door hem gebruikte beeld wil niet anders zeggen, dan dat, wanneer de ouders heilig zijn, ook de kinderen uit hen geboren heilig zijn. Terwijl eindelijk in I Cor. 7 : 14 ditzelfde zonder beeldspraak wordt uitgedrukt, wanneer de Apostel verklaart, dat ook dan wanneer slechts één der ouders geloovig is, dit voorrecht voor de kinderen uit zulk een gemengd huwelijk geboren toch doorgaat, want dat ook zij als »heilig" zijn te beschouwen.

Nu hebben wel onderscheidene nieuwere exegeten het beroep, dat men vroeger op deze laatste plaats deed als een bewijs voor den kinderdoop, verworpen, en gemeend, dat er eer het tegendeel uit bleek, n.l. dat de kinderen toen nog niet gedoopt werden, maar de gronden die men hiervoor aanvoert, zijn allerminst steekhoudend. Er ligt een geheel verkeerde beschouwing van den doop aan ten grondslag. »Indien, zoo zegt Dr. G. Heinrici in zijn bewerking van Meyer's commentaar, op den brief aan de Corinthiers, reeds destijds de doop van Christenkinderen gebruikelijk ware geweest, dan had Paulus niet aldus kunnen argumenteeren, want de heiligheid der Christenkinderen zou dan een anderen grond hebben gehad." De bedoeling van deze bedenking is blijkbaar, dat wanneer de kinderdoop destijds gebruikelijk ware geweest, de kinderen *door dien doop* heilig zouden zijn geweest en de Apostel zich dan niet zou hebben beroepen op dien anderen grond, dat kinderen uit zulke gemengde huwelijken geboren, als »heilig" moeten worden beschouwd, omdat de ongeloovige man door de geloovige vrouw geheiligd. Deze bedenking nu zou volkomen juist zijn, wanneer men met de Roomsche en Lutherse Kerk moest aannemen, dat deze »heiligheid« eerst *door den doop* aan de kinderen wordt medegedeeld, en niets met hun afstamming uit geloovige ouders zou te maken hebben, want dan had de Apostel zich zeker zoo niet kunnen uitlaten. Maar hieruit blijkt dan ook, hoe onjuist deze Roomsche en Luthersche opvatting is, alsof kinderen uit Christenouders vóór den doop onheilig zouden zijn en eerst door den doop geheiligd zouden worden. Onze Gereformeerde Kerk heeft dit dan ook nooit geleerd. In ons Doopsformulier wordt juist omgekeerd gezegd, dat onze kinderen in Christus geheiligd zijn en daarom behooren gedoopt te worden. De heiligheid dezer kinderen berust dus niet op hun doop, maar de doop bevestigt en bezegelt de heiligheid, die zij van moederslijf af bezitten. De Apostel behoefde derhalve geen anderen grond voor de heiligheid dezer kinderen aan te geven dan hij hier doet, nl. dat zij uit een geloovigen vader of moeder geboren waren en daarom als heilig moesten worden beschouwd. Nu spreekt de Apostel dit laatste niet als iets nieuws uit, wat hij de gemeente te Corinthe voor 't eerst leeren komt, maar als iets, wat heel de gemeente *weet en erkent* en dat daarom als concessum den grond kan vormen voor zijn betoog, dat een geloovige man (of vrouw) niet behoefde te scheiden van de ongeloovige vrouw (of man), waarmede hij (of zij) in het huwelijk verbonden was. De vraag, waarom het te Corinthe ging, was toch niet, of de kinderen uit zulk een gemengd huwelijk geboren, als heilig waren te beschouwen, want dat stond juist vast, maar of de geloovige man wel den huwelijksband met de ongeloovige vrouw mocht voortzetten, daar de Apostel immers had geschreven, dat zij zich niet vermengen mochten met een afgodendienaar, en het voortzetten van den huwelijksband met zulk een afgodendienaar dus als ongeoorloofd kon worden beschouwd. Die vraag nu beantwoordt de Apostel in bevestigenden zin: de ongeloovige man wordt in zulke gevallen geheiligd, zegt hij, door de geloovige vrouw, en als bewijs, dat dit metterdaad zoo is, beroept hij er zich op, dat de kinderen uit zulk een gemengd huwelijk geboren heilig waren, gelijk heel de Christelijke Kerk aannam. Maar dan komt van zelf de vraag op, hoe de Apostel dit zoo stellig en beslist schrijven kan, of wil men, hoe hij wist, dat dit laatste het algemeen gevoelen der Kerk was? En het antwoord daarop kan alleen zijn, omdat de gemeente gewoon was ook de kinderen uit zulk een gemengd huwelijk geboren, te *doopen*, want in het bedienen van den doop lag de erkenning opgesloten, dat deze kinderen heilig waren. Wel verre vandaar dat deze uitspraak van Paulus dus een bewijs zou zijn tegen de practijk van den kinderdoop in de Apostolische Kerk, is ze veeleer een zeer sterke aanduiding, dat de kinderdoop zelfs bij kinderen uit gemengde huwelijken geboren, destijds reeds gebruikelijk was.

Wat men voorts wel heeft opgemerkt, dat wanneer men uit dit »heilig« zijn van de »kinderen« hun recht op den doop zou afleiden hieruit ook volgen zou, dat dan evenzeer de ongeloovige man of vrouw gedoopt zou mogen worden die met een geloovige in den echt verbonden is, omdat de Apostel uitdrukkelijk zegt, dat ook de ongeloovige man door de geloovige vrouw »geheiligd« wordt, is een redeneering, waarvan de onjuistheid na de boven gegeven toelichting wel nauwelijks meer behoeft aangetoond te worden. Indien de Apostel tot geruststelling van degenen, die met een bezwaarde conscientie in zulk een huwelijk leefden, gezegd had: ge behoeft niet te scheiden, o geloovige man, want èn uw ongeloovige vrouw èn uw ongeloovige kinderen zijn door u geheiligd, dan zou deze bedenking nog eenigen schijn van grond hebben. Want, indien men dan op grond van dat »geheiligd zijn« de kinderen doopen wil, zou men evengoed kunnen redeneeren, dat ook de ongeloovige man of vrouw mocht gedoopt worden. Maar de Apostel redeneert aldus niet. Hij gaat uit van de onderstelling, dat de kinderen uit zulk een huwelijk gebo-